

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Calderón, 36.

Representació Administrativa á Barcelona

Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell. 2 rals al mes.
Fora. 8 " trimestre.
Un número sol. 0'20 ptas.

Anuncis á preus convencionals.

La Catalana. - Societat de segurs contra incendis

CARBONS ESPANYOLS.—SOCIETAT «MIERES» (ASTURIAS)

Lecanda, Macià y Comp.^a

CONSTRUCCIONS DE FERRO INOXIDABLE EN EL CEMENT

===== Sistema MONIER privilegiat =====

Unich representant, JOSEPH CAPMANY.-Corominas, 57.-Sabadell

COMISSIONS DE TOTES CLASSES

COMPRA Y VENTA DE FINCAS

ACCIONS DEL BANCH
de Sabadell

CANTITATS DISPONIBLES EN PAGARÉS É HIPOTECAS.

PERA MÉS INFORMES

Carrer de las Balsas, núm. 28.-Sabadell

LA POBRETA

FINAL DE UN MONÒLECH D' ACTUALITAT... L' ANY 19... Y PICO

Las taulas han d' ésser grans; molt grans; que hi càpiga una bella part del mon. que en ellas hi tinga la representació deguda, Catalunya, Portugal, los Païssos-Baixos per las dos voreras del Rhin, lo Franch-Condé, lo Rosselló, lo Milanesat, las dos Sicíllias, Filipinas, América (en un bon tros ben ensi y ben enllà del Equador) y en últim terme Toscana, Parma y altrás Estats de Italia y mes enllà encara una sombra, un punt difuminat, 'l Nizam. Entorn lo mar; un mar inmens, ereuhat en tots indrets per 150 vaixells de guerra.

Quan s' aixeca 'l teló, una velleta molt pansida de carns, molt espellifada de roba, que porta per company un lleó migrat, de pel caigut, sense urpas, sense dents, sense cap atribut de feresa, està esperant que obrin la porta en la qual, ab feble veu ha demanat almoyna y parla aixís:

—Tampoch: tampoch 'm contestan: me rebutjan tots: me desprecian. Ni 'ls conhou lo meu estat, ni 'ls meus anys los conhouhen... Res; sempre silenci: sempre aquell indiferentisme esglayador, cent voltas mes horrible que la mort.

(Torna á trucar).

Qui m' ho havia de dir!... Jo; la mes grant, la mes hermosa, la mes forta, la que tenia á sos peus un enfilall de nacions que m' obehian, véurerm aixís!... y demanant: y demanant almoyna!...

Pro no es meva la culpa; la culpa l' han tingut aqueix sens fi de miserables que 'm fingian amistat y 'm desangraven, la culpa que jo tinch es d' ésser débil, de no tenir caràcter.

¡Acás se compra 'l caràcter!...

(Truca altre cop).

No contestas, fill meu?... Una paraula!... Si no es sed de diner lo que 'm porta com altres cops, ni sed de conquista, es sed d' amor, sed d' amistad... Fins aixó 'm negas!... m' ho negas tu!...

Qui ets?...

(Mirant l' escut que hi haurá sobre la porta).

Ah! Méxich!... Quedat en pau, ja no 'm coneixes... ni jo 't conech tampoch.

(Ab débil pas travessa las taulas y se 'n va dret á una caseta de bambú sobre la qual gallardeja una bandera ab una estrella sola: al oviarla la velleta, s' esglaya, fensa un gran crit y exclama):

Oh! no: à tu no... May de la vida.

Abans morta de fam; de sed; de vergonya!...

Abans mil cops trossejada que dirigir-me a tu que ja no ets meva!...

Com he canbiat: com t' ha canbiat 'l temps! Ja són frondosos altre vegada tos camps ahir hems y desvastats; tos rius ja corren, y sens acolorirlos la sang dels màrtirs; tos fills ja cantan. Cantan aquelles cançons tan dolças, dolças com un suspir de verje...

Ja ets lliure! mes no: lliure no ho ets. Detrás d' eixa senyera n'hi oviro un' altra, á través de tas paraulas, mots extranyes hi sonan, no! tu no ets independent m: filla! tu no ets la hermosa perla que trencant l' enfilall va despendrers de mon collar

Ets lliure... esclava!

Ahont aniré: per mes que cerco consolen lloch lo trobo. Eixas fatxadas rioleras ahir, avuy sembla talment que fan llengotas escarnint ma vellesa. Y voldria fugir y jay! que no puch que com rodas de tren mos peus van aferrats als rails y á despit meu he de recorre lo camí de mas passadas grandesas, avuy calvari de mas culpas... Senyor, salveume, salveume d' aquesta pena, d' aquest martiri que 'm trosseja 'l cor...

Provém aquí.

(Ab pas incert ha pogut arribar á un altre porta; porta feixuga, cagellada ab quatre franjas vermelles).

Filleta: soch jo!, jo, que á ta porta vinch á planyer ma dissort.

(Veyent las quatre barras del escut).

Ah! es la pubilla!... Pobre de mi! L' últim consol, la última esperansa que, com borina als raigs del sol, á la llum de la justicia, 's desvaneix, se font, se pert...

Tampoch aquí obrirán: no, no poden obrir que ab ser tant grant son cor son molt mes grans mas ofensas.

Perdónams germana!... T' he fet molt mal... ja ho veus... ho confesso.

Déixam entrar per últim cop y sentada en l' escó de tos avis parlarém de tu, de mí ja no que 't soch odiosa. Parlarém d' aquell temps en que eras gran, mes gran que jo; espurgarém la historia, y de mon puny y lletra escriuré la vritat, la vritat

pura: Li diré al mon que si soch morta, no han sigut pas tos fills los que vessaren ma sang y m' empobriren, que foren ells, los meus, los que eixits de mas entranyas y alletats en mon pit, ab sos desacerts, ab sas disbauxas, ab sa falta de cor, van fer trossos mon reyalma y 'l teu; lo teu, que cap dret hi tenían.

Mes ¡ay! que no 'm contestas: tal volta creus que son mos planys com altrás voltas cants de sirena que 't feyan espurnejar los ulls de sentiment, y obrias las portas á tos rius que ab corrents d' or á mi venian pera pagar los vicis de mos fills.

No, Catalunya! Ma veu, es veu de pau, no es la alenada de ponent, la malestruga que segava en flor la bona anyada de tos camps que com verda catifa arreu s' extenen; no es lo crit autoritari que atentava á tas drets, á tas lleys, ta parla ni es lo toch malehit de la corneta que 't robava 'ls fills, aquells pobrets que may mes veyas.

Ma veu ja no es aquella; no es la meva. Es l' últim suspir, es l' agonía d' eixa velleta que no tellar hont escalfarse, que no te un bras amich que la sostinga, tomba ahont reposar...

¡Oh! y has obert!... y que entri!... ¡Deu t' ho pagui!

ÍNDIBIL.

L' HOSPITAL NOU

XV Y ULTIM

(Acabament).

Si 's volgués resoldrers l' assumpto baix lo punt de vista económic, ó sia sense fer grans estupendis, podria habilitarse tan solzament una casa de las de cos, ben situada y no llunyana dels voltants de la Casa de Caritat, amoblantla y arregantla ab tots aquells requisits que la Higiene reclama, qual casa, constant tan sols de planta baixa y primer pis, podria al menys contenir tres seccions ó *enfermerías*, una en los baixos y dos en lo pis, y que segons nostre modo de veurer, fora lo suficient pera satisfer las necessitats mes perentorias de la població; tan mes, en quant essent avuy prohibida la mendicitat pública 'n aquest terme municipal, queda desterrada *ipso facto* de nostre Hospital part del nombre de candidats á esserhi acullits, com ho

demostran las pocas solicitudes d' ingrés que s' observan en aquestos moments en las *enfermerías* de nostre benéfich Assil desde que 's priva l' anar a captar pels carrers; per quant ningú ignora que la majoria dels mendicants que fins fa poch veyam á bandadas, eran de tot arreu menys de Sabadell y que aquestos eran, y fácil es provarho, los que podian dar mes contingent á las dependencias de nostra Casa de Beneficencia, puig ja 's cosa sabuda que los fills de nostra terra raras voltas van al hospital; y es cosa que tampoch deu olvidarse y menys per aquell ó aquells qu' han de tenirla en compte que, una vegada suprimida la mendicitat, los malalts de contagi pobres que tinguin necessitat d' ingressar en lo servey públich de Beneficencia en temps normal, serán en mes poch nombre cada dia per los mateixos motius que acabém d' aduhir.

Abona també aquest projecte d' habilitar una casa propia á la de Caritat, la circumstancia d' haverse fet, ja alguna altre volta 'n virtut d' oferirse certas dificultats respecte d' una criada atacada de verola á la que 'ls seus amos procuraren allunyar ben prompte de casa seua, enviantla... allá ahont la volguessin.

Y ho abona mes encare, lo recordar que durant aquestos deu anys últims, tan populós com es Sabadell, no obstant y havenhi gen en totes parts y condicions, ni á quatre solsament han arribat los cassos de mal infecciós qu' hagin revestit lo caràcter de conflicte. Per tan, aixó sol basta y sobra pera atenuar los *caritatus* sentiments d' aquells que tants conflictes preveuen y pera no volguer portar dits malalts á nostre Assil; y, especialment pera tenirho 'n compte, avans d' empenyarse en la construcció d' una obra d' importancia pera aquest fi.

Los mals infecciosos qu' ab mes freqüencia 's pateixan aquí á Sabadell son com tothom ja ho sab: la verola, sarampió, febre tifoidea y difteria y no tots ab igual intensitat, essent los dos primers dels que se 'n veuen mes atacats. De consegüent, com havem dit no fa molt, la casa que nosaltres proposém podria distribuirse en la forma ja indicada, senyalant la sala de la planta baixa pels verolosos y las del pis una pera 'ls cassos de sarampió y altra pera los tifódichs. En quant á la difteria, creyém que fora per demés establir cap departament ó *enferme-*

ria per esser malaltia propia de nens que tothom vol á casa seua y raras vegadas d' adults.

Lo servey sanitari d' aquesta casa aixís disposada podria estar anexo al del Hospital y Casa de Caritat ó be podria tenir-lo á son cárrech lo Cos de Beneficencia municipal sens perjudicarse en lo mes minim per tal motiu l' erari públich. Tot es qüestió de calcular be las cosas.

Sin 'n lloch de lo que acabém de proposar s' aixequés un hospital *exprofés* pera 'l tractament d' aquestos malalts, que 'ns sembla que no fora de molt cost, se tindria allavors pera sempre mes un siti segur y disposat á totas horas pera atendre á quantas necessitats esdevinguessin, inclós lo cas, lo que Deu no permeti que 'l *cólera morbo asiático* invadís la població; porque d' aquest modo no s' hauria de convertir en hospital provisional de coléricos l' hermita de nostra aymada Patrona, la Verge de la Salut, com s' ha projectat sempre que hi hagut temors fundats de que lo *viatjer indiá* 'ns visités y com s' havia fet ja 'n segles anteriors, per cassos consemblants, si mal no recordém.

Construccions d' aquesta mena, com ja deuen suposar nostres lectors han d' esser apartadas del casco de la població y posadas en condicions que ni per la distancia fassin difícil l' asistencia dels malalts, ni per las proximitats y malas condicions d' emplacament siguin un perjudici pel vehinat. Lo siti ahont creyém, en tot cas, que podria emplacarse l' hospital destinat á mals infecciosos, es en los terrenos anomenats del *Taulí*, precisament en lo punt ahont s' havia pensat, sino ho tením mal entés, en emplassar l' Hospital nou, per esser punt que reuniria totas las condicions que l' Higiene aconsella en aquestos cassos, ja que avuy totas las tendencias de la Ciencia son á fer hospitals especials, á aislar los focos d' infecció 'n cas necessari y sobre tot, la tendencia es á fer hospitals reduhits, ó be á construir una serie de pabellons que encare que separats los uns dels altres, la suma de tots constitueixi l' hospital.

Y pera que 's veigi quinas condicions exigeix la Ciencia hospitalaria en totas aquestas cosas, trasladém aquí algunas de las Conclusiones aprobadas per la *Sociedad Española de Higiene* durant lo curs de 1890 á 1891, que diuen aixís: «1.ª Los hospitales se situarán fuera del recinto de las urbes á condición de que

esta distancia no sea exagerada, á fin de que el transporte de enfermos y los servicios médicos y administrativos no sean difíciles. Basta que estén á unos 300 metros de los lugares habitados y que el hospital posea una zona de circunvalación para jardines, donde los enfermos que no hagan cama y los convalecientes puedan respirar un aire libre y puro».

Aixó es lo que 's senyala pera 'l emplaçament d' un hospital general; pera los de malalties contagiosas s' expressen ab aquestos altres termes:

«LXXX. En todo hospital general habrá un cierto número de pabellones para enfermedades contagiosas, donde, aislados debidamente los enfermos y distribuidos por grupos de dolencias puedan ser asistidos con independencia del resto de los enfermos del establecimiento, por un personal y con un material exclusivamente afectos á este servicio».

«LXXXI. Estos pabellones se situarán en el punto mas distante del edificio (1), orientados de manera que nunca puedan los vientos reinantes conducir a los otros pabellones las emanaciones de las salas.»

«LXXXII. La forma y disposición de estas salas será análoga á lo establecido para las salas ordinarias, con la diferencia de que no se colocarán en cada una de éstas más que diez enfermos, con objeto de que goce cada uno de ellos de doble capacidad y superficie que las concedidas á aquellos. Cada cama estará separada de la inmediata por un espacio de dos metros y entre una y otra se establecerá una incomunicación, bien por medio de un tabique de cierta altura, bien por medio de una mampara, para que en ningún caso puedan molestarse los enfermos unos á otros. (2).»

Y per últim. en cas de construirse un hospital com lo que indiquém, lo servey sanitari del mateix, podria correr á càrrech del de la Casa de Caritat disposant que un dels tres metjes á qui quedin tres mesos absolutament lliures de servey, que sempre n' hi ha un que s' hi trova dada la forma ab que 's verifica aquell, tingúes obligació de pasar la visita en lo nou establiment

(1) Dadas las condiciones y topografía de nuestra Casa de Caritat, vegis are si es tan fácil com sembla portarhi mala de contagi, per mes que s' instalés un departament ben fet, sense perillar la demés població del Assil.

(2) Sociedad Española de Higiene-Hospitalización, pág. 92, 119 y 120.

en la forma que acordés la M.ltre. Junta Administrativa y s' acceptés per ambas parts, ó be segons volgués l' Excm. Ajuntament si aquest disposés que dit hospital dependís directament d' eil, pero que sempre s' hi guanyaria ab lo primer, perque sols fora una dependencia de nostra actual Casa de Caritat.

LO BATXILLER DE VALRÀ.

DISCURS

DEL PRESIDENT DE LA «LLIGA DE CATALUNYA» DON JOSEPH M. VALLS Y VICENS LLEGIT EN LA VETLLADA DONADA EN LO SALÓ DE CENT DE CASA LA CIUTAT DE BARCELONA EN HONOR DELS ESCRIPTORS Y PÒETAS PREMIATS EN LOS JOCHS FLORALS D' AQUEST ANY.

Damas y Cavallers:

No sempre nostres crits ho han de ser de lluyta, ni nostres actes ho han de ser de protesta, que en la vida humana hi ha també, pera no fer-la insufrible é insoportable, lo goig prop de la pena, la rialla prop de las llàgrimas, la sombra tallant ab ratlla severa y ferma los devassalls mateixos de la llum. Per aixó las societats de la naturelesa y de la significació de la «Lliga de Catalunya» ab quina Presidencia m' honro, se troban, encara que pocas vegadas, en circumstancias en las quals poden esplayarse y amostrar sa satisfacció, entregantse de plé á plé y ab tota la extensió que las hi permeten sos mateixos generosos ideals y la nob'esa del altíssim fi que procuran atényer, al goig intim d' assolirlas y de disfrutarlas convidanhi á tothom pera que, á sa vegada, las ajudin á celebrarlas y á participarne.

En efecte, senyors: ¡qué més bonich y agradós hi pot haver pera nosaltres ó pera la «Lliga de Catalunya» que lo de festejar y honrar en la mida de las nostras forsas, ja que no ab la extensió é intensitat de nostres desitjos, als afortunats poetas y prosistas de la nostra terra que en la lluyta del amor y de la inteligencia han surtit guanyadors dels premis que ahir, entre picaments de mans y remors de musica y perfums de flors los hi foren entregats per nostra «Reyna», per aqueixa simbólica Reyna de nostras aspiracions, com ellas, pura; com ellas, noble; com ellas, estimat; com ellas, gentil y hermosa y benehida: com ellas, ab historia sense tacas de cap mena, pulera y santa; mancada d' odis, sobransera d' afectes, rublerta de falagueras esperansas! Qué més bonich y agradós hi pot haver pera nosaltres, que el de festejar als ardits vencedors d' ahir en la popular Festa dels Jochs Florals que cada any, espurnejantnos los ulls de alegria y batentnos lo cor d' entusiasme, veyém renovellar y florir y granar ab nou vigor y nova ufaña, com las englantinas en los nostres boscos, las flors en los nostres jardins, las espigas en los nostres camps malgrat de las congestas y geladas, dels vents huracanats y dels aixuts, de las pla

gas y contratemps de tota mena, quan arriba lo bon temps, quan tornan las oránetas, quan floreixen los tarongers y s'apocellan los roserars al esclat de la primavera en que cels y terra y plantas y ayre y mar y la natura tota se rejoveneix y alegra vestint son trajo nupcial com si totjust acabés d'eixir de las mans del Omnipotent que la destiná á ser fecunda y bonancible! ¡Qué més bonich pera nosaltres hi pot haver, senyors, que lo de poder deixar, mal no sia més que per breus instants, á modo dels soldats en campanya, los arreus de la guerra ó de combat pera entregar nos de cós y d'ànima alhora, als esplays de la poesia, d'aqueix bálсам del cel que aixampla las alas del esperit fentlo enlayrar á las més altas regions de lo bell y de lo immortal, ensemps que aconsola 'l cor y l'encoratja, preparantlo convenientment pera que surti vencedor en la propera lluyta!

Per altra banda; qué més agradós pera nosaltres hi por haver que lo de fer ressonar nostra santa paria, escoltada ab gust, honrada segons li correspón, aplaudida y estimada com se mereix, sots las voltas magestuosas d'aquest Saló august, ahont hi dictá lleys; ahont ha prengué acorts que conturbáren al reyal perjur, ahont rebé acatament y vassallatje de reys y emperadors, de prínceps y nobles, y de generacions de rectes y honradíssims concellers, humils tots devant de Deu, grans tots é inflexibles en lo compliment de llurs debers y en sapiguer fer mantindre y respectar llurs drets? Qué més agradós que 'l rejuvenir y alegrar ab nostra catalana veu á n'aquestas parets, quins carreus, un per un, apareixen apretarse més forts y ajuntarse més fermes tot extremintse de goig al ohir-la repercutir sobre sa granítica superficie en senyal de festa, com á missatjera de pau y d'amor, com á ressó y preludi de grans aspiracions y de próximas reivindicacions, ensemps que com á remoreig d'esperansas que van acostantse envers nosaltres á semblansa de la terra al mariner quan lo vent frescal l'enmena cap al port ahont fa rumbo son navili, per expert y peritíssim timoner governat y dirigit?

Y no es estrany, senyors, que aixís vos parli qui de la lluyta n'ha fet com una segona naturalesa seva, ni que aixís s'expressi qui vos dirigeix ara, malgrat de sa insuficiencia, la paraula en nom d'una Societat quin primordial objecte es la defensa dels interessos morals y materials de Catalunya, d'aquesta Catalunya tan gentil y hermosa com desventurada, á la qual tan bé li escauhen en aquestos terribles moment de proba, de rebaixament y de perturbació en los cors y en las inteligencias, aquellas gráficas exclamacions del Profeta.

«...La flor y reyna (*)

de las naciones, sembla ara trista viuda;

qui fou cap de la terra, es tributaria!...»

No vos estranyi, no, que aixís vos parli qui sempre deu estar á punt pera combatre enzont d'aquest devassall de corrents oposadas de motllos

(*) Del *Issatger del Sagrat Cor* any IV, núm. 41.

gastats y d' ideas novas, las quals, com las primeras clarianas al naixer lo dia avisan la aparició del sol magestuós y esplendit que aclarirá ab sa llum potent é incorruptible las planas y las valls y las aubagas mateixas, los pichs més alts de las encimeradas y alterosas montanyas que 's creuen inaccessibles á la petjada humana; també aquellas s' imposarán, y destruhint tota mena de foscó y de tenebras tornarán als pobles oprimits y vexats las llibertats pera las que suspiran, ja que com diu Sió per boca del mateix Profeta:

«Miráu, Senyor, qu' estich atribulada.»

mentres exclama també, rublerta de convicció y esperansa, y segura de que obtindrà justícia:

«Més... ton consol, m' ha d' arribar un dia» (*)

No vos sorprenga, donchs, y permeteu que ho repeteixi tantas vegadas, que aixís vos parli en aquets moments d' esplay y de confiança lausangera, puig qui puja una costa, qui va comptant los graus d' una escala afeixugadora y pesada, aprofita 'l replá que hi troba pera revenirse y descansarhi, majorment si desde ell pot estendre sa vista á horisonts més amples ó respirarhi un ayre més exogenat y pur que vigorisi sos pulmons y 'ls vivifiqui pera després y sense major tardansa anar prosseguint sa penosa caminada, millor dit, sa aclaparadora ascensió entre xaragalls y verdissas fins que arribi 'l moment d' atenyer la suspirada fita, lo cim més alt de sas aspiracions, lo bell ideal que no sols ho fou de tota la vida, sino de tota una generació.

Ahir, en la històrica Sala de la Llotja, nostre cor s' aixamplá y volá fantasiós per entre 'ls espays de la poesia, fentse la ilusió per breus moments de que ja era una realitat falaguera y certa, lo que es sols una esperansa: avuy, també en aquest històrich Saló, mil voltas ilustre, dintre d' aquesta Casa Comunal, que es la payral de tots los catalans, repetim, fins á cert punt, aquella Festa que te per nosaltres y pera quants nos escoltan, l' encís y la armonia de las cosas que satisfán las necessitats més íntimas y més puras de l' ànima, assedegada com se troba, en aquesta época de materialisme decadent y corruptor, d' aqueixas emocions que la apartin de las cruasas de la realitat fentla entreveure ideals més generosos y sentiments més nobles.

Pero entre la Festa d' ahir y la d' avuy hi ha una notable diferencia: la de ahir, la Festa Major de las lletras catalanas, la celebravam ab aquella majestuosa pompa y esplendor que tan be escauhen á las grans solemnitats, la de avuy, es la de casa, la que, com se fa en nostras masias y en nostres pobles de montanya, celebrém entre familia; te un caràcter mes agradós, més placívol, més íntim y comunicatiu, si aixís podem dirho, venint á ser lo xamosíssim coronament d' aquella, que no seria d' altre modo complerta ni ben acabada; es com l' agre dols d' un reveure segur y curta fetxa, que 'ns proporciona la dolsor de sa existència

(*) Id. id.

mentres dura, y la agror anyoradissa de lo que fou, tan bell punt ressonan en l' espay las últimas paraulas de despedida que l' amor allarga y l' eco repeteix fins á extingirse.

No se 'm demanin, donchs, senyors, ni exposició de principis que tenguin ben determinats y establerts ab la solemnitat deguda, ni se m' exigeixi un alegat de cárrechs contra nostres enemichs als qui combatém sempre ab lo cap alt y 'l cor net, segons lema de nostra Terra, quan la ocasió es oportuna; ni se 'm solliciti un estudi de las causas que á nosaltres nos empenyen á *volguer ser cada dia més catalans* en benefici directe de nostra estimada Catalunya, seguint ab aixó las modernas tendencias de la ciencia política y dels principis socials en que deurán apoyarse 'ls Estats que vulgan anar á la devantera del progrés y de la civilisació humanas; no se 'm demani pas res d' aixó en mon humil parlament, puig ni es aquest lloch ni es aquesta festa á propòsit pera cap d' aqueixas cosas. Totas y cada una d' ellas son no ja prou, sinó massa importants pera ser tractadas accidentalment y de correguda. Men comés es incomparablement més reduhit, y de no subjectarmhi, á més de que correria 'l perill (qué dich, correria) cauria en lo perill, sentidíssim pera mí, de molestar inútilment vostra benévola atenció, podria donar motiu á n' aqueixa colla de faritzeus que sotjan nostres actes y ridiculisan nostras festas y 's permeten fins interpretar nostres pensaments, pera que desnaturalisessin la hermosura d' aquest acte quin mérit principal ha d' ésser la seva mateixa senzillesa.

Además lo temps es breu, senyors; y tots y cada un de vosaltres estaréu desitjosos d' assaborir los triats conceptes, las galanas frases y 'ls inspirats pensaments dels autors premiats, als que principalment va dedicada aquesta vetllada, per quins motius no es del cas que jo, precisament jo, que soch lo menos indicat pera férvosla agradosa, vinga á entorbolirvosla ab aquesta nota discordant, sols disculpable en quant ve á ser lo compliment necessari d' un gratíssim deber de cortesía.

Acabo, donchs, si be 'm permetere avans dirigir al Excm. Sr. Alcalde quina ausencia sentim y al que mercé especialíssima li es deguda pel generós aculliment que en aquest lloch nos ha donat, amotllantse á las tradicions de nostra sempre volguda ciutat de Barcelona, com á gentil Regina de nostra més hermosa Festa, en la que 's demostra com dintre d' un gran Estat poden grans pobles agermanarse sense confóndres ni humiliarse obligant á sos homes ilustres á fondre llurs cors en un tot sol en lo gresol del amor y respecte mútuos; com igualment me permetere dirigirvos á vosaltres hermosas jovenetas y damas honorables, en quin conjunt poden enmirallarshi quantas apetescan sapiguer com s' enllassan y compenetran l' amor á la virtut ab la senzillesa; com á tots quants vos haveu aplegat sota d' aquest enteixinat sostre en lo qual hi campejan, sense barreja extranya, los símbols volguts de nostras tradicions y de nostra pátria; á tots me permeto dirigirvos un prech que surt del fons de la meva ánima.

Quan sereu fora d' assí; quan al recordar eixa festa vos eixirán á flor de llabi 'ls comentaris y se us despertarà en lo cor aqueixa agradable y amarganta tristor que 'ns deixan sempre las cosas passadas, esmenteu á Catalunya, penseu en ella, y, comparant lo qué es ab lo que seria si obrant per propi impuls, si obehint als dictats de sa concienca y á las aspiracions de sa ánima generosa pogués entregarse de plé al desenrotll de sas aficions, de sas aptituts y de sa historia, treballén tots, obliduntvos en absolut de nosaltres, en la seva regeneració: penséu que 'ls dictats de la Poesia son los xamosissims ventijols matinals que vivifcan y alentan al esperit, pero que 'l treball, en totas las esferas, quan l' amor impulsa son bras y 'l pensament creador l' ilumina, es l' únich que fa 'ls pobles poderosos en l' interior, respectables y temibles en l' exterior.

Y, finalment, quan vos, ilustre foraster, honra de las castellanas llettras y benvolgut Mantenedor en la nostra Festa d' ahir quin acabament enlayráreu ab vostras paraulas de despedida, quan tornáu á ser á vostras terras de Castella... treballéu també per Catalunya, y digáu á vostres compatricis que aquí estimám y honrám y distingim als que com vos pensan y com vos senten; expliquéulshi, jo vos ho prech, lo que havéu vist y havéu ohit; y ab la elocuencia de vostra paraula, ardenta y generosa com á pròpia d' un gran cor, féulshi capir ben bé y ben clarament pera que 'ns la respectin, lo que á n' aquí enteném per Pàtria!

HE DIT.

NOVAS

Diumenge al vespre se reuniren en Junta general los socis fundadors d' un nou «Centre Catalanista» á Vilafranca del Panadés, procedintse á la elecció de la Junta Directiva, quedant constituïda del modo següent: president, don Joseph Soler; vis-president, don Marián C. Roig; secretari, don Claudi Mas y Jornet; tresorer, don Antoni Insenser; y bibliotecari, don Antoni Martorell.

L' entusiasme que regná entre 'ls reunits fa concebir grans esperansas en be de la santa causare vindicadora dels drets de nostra Catalunya.

Rebin nostra mes entussiasta enhorabona, 'ls bons companys de Vilafranca als quals nos oferim incondicionalment en tot lo que siga pera be de la pàtria.

—Está próxim á sortir á la llum una notable *Geografia de Catalunya*, de la quina es autor nostre bon amic y company de catalanisme en Francisco Flós y Caleat.

Avisaréu la publicació.

—En lo teatro Euterpe tindrà lloch avuy á la nit una extraordinaria funció de sarsuela per la companyia infantil, posantse en escena

Chateau Margaux, ¡Como está la sociedad!, El año pasado por agua y Los Africanistas.

—Hem rebut un exemplar del discurs pronunciat per don Francesch Cambó y Batlle, president del «Centre Escolar Catalanista» en la sessió inaugural del mateix.

Constituheix un magnífich estudi comparatiu, en lo terreny del dret polítich y administratiu entre 'l règimen centralisador imperant y 'l règimen històrich de la regió catalana. Aghim l' envió y felicitem a son autor.

—De «La Veu de Catalunya»:

Los estudiants de la Facultat de Filosofia y Lletres de Nostra Universitat, que aquest any se llicencian, han redactat en catalá lo quadro ahont s' agrupan sas fotografias y las de sos catedràtichs. Molt nos plauhen aquestas manifestacions que venen a provarnos com los catalans van cada dia ab mes valentia redimintse de las imposicions castellanas. L' any passat foren moltes las facultats que posaren en sos respectius quadros las armas de la patria catalana, enguany y 'ls vinents confiém que no serán sols los estudiants de Filosofia y Lletres los únichs decidits a trencar la degradant rutina.

—De la comissió pera 'l monument á D. Frederich Soler formarán part los regidors D. Ramon Rubio, D. Arthur Gallard y D. Antoni Escuder; en concepte de vehins de Barcelona D. Valentí Almirall, D. Joseph Lluís Pellicer y D. Joseph Blanch; com autors dramàtichs, don Víctor Balaguer, D. Angel Guimerà y D. Eluàrt Vidal y Valenciano; com amichs de la familia, D. Conrat Roure y D. Joseph Maria Serraclarà, y dos representants de la premsa local.

—Dilluns, en la sala de Catedras del Ateneu Barcelonés, nostre company don Lluís Durán y Ventosa doná una notable conferencia sobre la *Cuestió social en lo camp*.

La nombrosa concurrencia qu' assistí al acte aplaudi y fecilitá al dig-ne é ilustrat conferenciant.

—Lo d'umenge, 17 del corrent, morí á Reus lo ferm catalanista D. Bonaventura Sedó y Virgili, procurador causidich del Jutjat d'aquella població y redactor del periódich regionalista *Lo Somatent*. Era una de las personas més entussiasmas del regionalisme y de las que ab més dalit y energia propagava las veritats contingudas en son programa. Contava en la població de Reus ab numerosas relacions y grans simpatias, sentne una proba evident lo númerós concurs de gent que, no obstant la pluja continuada que anava cayent, li tributá sos últims homenatges al conduhirlo al cementiri.

--Ab motiu de no haverse ultimat la redacció de la Bases que deuen discutirse en la Assamblea d'enguany de la Unió Catalanista, la Junta Permanent ha acordat aplassar dita Assamblea fins á una nova fetxa que s' anunciará ab la deguda anticipació.

—En lo festival de coros catalans que tindrà lloch avuy d'umenge dia 25 á Madrid, s' executarán, baix la batuta del mestre don Joan Goula (pare) las pessas següents:

A veus solas: «Las flors de Maig, Los pescadors, De bon mati, ¡Al mar!,» de Clavé, y «Arre Moreu!», de Ventura.

Coro y bandas: «¡Gloria á Espanya!, Las galas del Cinca, Los nets dels Almogavers, La gratitut, La maquinista y Lo pom de flors, de Clavé: ¡Gloria al arte! y Lo cantor del poble,» de Goula.

—La festa major del vehí poble de la Creu-alta ha sigut traslada sis dias d' avuy y demá festas de Pascua de Pentecostés, á sollicitut d' un gran número de vehins y ab autorisació del Exm. é Ilm. senyor Bisbe de la Diócesis, continuant ditas festas baix la advocació del Tutelar del poble Sant Vicens Espanyol.

—Una companyia dramática de aficionats d' aquestas ciutat, verificará avuy diumenge una excursió artística á Rubí, en qual teatre Domech donará una representació del celebrat drama de Pitarra, *La Rondalla del Infern*.

—Divendres passat sortiren pera Madrid los coristas de la societat coral d' aquesta ciutat *La Americana* pera cantar en lo gran festival dels coros de Clavé.

—Avuy á la nit y demá á la tarde se celebrarán dos grans balls en los salons de la societat Centre Industrial. La execució dels mateixos anirá á càrrech de la orquesta *Chapt*.

Avuy se posará en escena en lo teatre del Centre Colonial del vehí poble de Sentmanat, per una companyia dramática de aficionats d' aquesta ciutat, lo drama de don Jaume Piquet *La Inquisicion Militar ó Carlos de Espanya*.

--Lo notable pintor y entussiasta catalanista don Miquel Carbonell y Selva, dexá eix mon la matinada del passat dijous. Son amor á Catalunya era tan gran, que doná orde de retirar tots sos quadros de la actual Exposició de Belles Arts, si 'ls organisadors no renunciaven á traduhir al castellá los títols de las obras esposadas.

Acompanyém á llur apreciable familia en son just dolor y demaném á nostres llegidors preguin á Deu pera l' etern descans de la sua ánima.

—Per excés d'original nos veyém obligats á retirar avuy la acostumada Secció Política.

—Lo passat diumenge á quarts de deu del vespre tingué lloch en lo Centre Catalá la sessió literaria que oportunament anunciarem.

Després de un breu parlament del Vis-president de la Secció d'Arts y Lletres senyor Brossa se llegiren composicions dels senyors Capmay, Saló, Durán, Bedós, Colomer y Dimaró, inéditas totas ellas y mereixedoras del aplauso ab que foren rebudas per la distingida concurrencia.

Amenisá la festa un petit intermedí musical executat per un amable pianista qual nom sentim no recordar, fentse aplaudir també la senyoreta Grau qui doná mostrás de estar en camí de ser una excelent pianista.

Acabá la sessió ab un breu parlament de gracias del secretari del Centre senyor Torras, sortint las familias allí aplegadas satisfetas, com de costum, de la vetllada del Centre y desitjosas de que sovintejin mes en be de las mateixas ideás que allí 's propagan.

—Pera aquestos dias de Pasqua, la Secció d'Excursions y propaganda del Centre Catalá d'aquesta ciutat, ha organisat una excursió á la xamosa comarca del Noya, visitant al mateix temps la ja célebre casa Codorniu que ab la fabricació del xampany catalá ha sapigut posarse á la altura de las primeras del extranger.

No faltarém á la esmentada excursió tan sols siga ab l'objecte de donarne compte en nostras columnas pera fer públich l'estat d'adelanto y progres en que 's troba lo renombrat establiment del senyor Reventós.

—Está malalt de gravetat á causa d'un atach de feridura nostre apreciat amich y compatrici don Joan Garriga, pare polítich de nostre particular amich don Antoni Juliá.

Fem vots porque ab la ajuda de Deu adquireixi una prompta curació.

—Aquesta nit y demá á la tarde 's posará en escena en 'l teatre de la Associació de Católichs lo drama en 3 actes de nostre particular amich l'intelligent poeta don Joseph Got Anguera, titulat: *Incapacitat*.

En lo próximo número farem una ressenya de son estreno.

—La companyia dramática de don Vicens Miquel posará en escena avuy y demá per la tarde respectivament los dramas *Los Pobres de Madrid* y *El Camino de presidio*.

—En el Saló Sabadellés ab motiu de las festas d'avuy y demá se celebrarán grans balls y concerts.

Pendrá part la societat coral *Juventut Desherelada* y la orquesta *La Lira*.

—Avuy y demá se celebraran grans concerts per la *Banda Municipal* d'aquesta ciutat en 'ls espayosos jardins dels Camps de Recreo.

Gran Café y Restaurant Colon.-Barcelona

Cuberts á 2'50 ptas. á escullir 3 plats de la carta (ó 4 sense escullir), 3 postres, pa y ví.

També s'atmeten abonos á preus ventatjosos. Servey esmeradíssim. Concert totas las nits per un **QUINTETO**.

Fayans Catalá

Fábrica de Cerámica Artística

DE

M. BURGÜES Y COMP.^a-Crehuetá, 92-SABADELL

Se compran sellos usats de correus, coleccions y correspondencia antigua ab sellos usats, particularment del any 1850 al 1870.

Informes en la Administració d'aquest periodich.

AVIAT SORTIRÁ

GEOGRAFIA DE CATALUNYA

PER

Francisco Flos y Calcat

Constará d'unas 200 planas en octau, contindrà varis grabats, entre ells dos mapas y sols valdrá l'exemplar, encuadernat

===== **SIS RALS** =====

y al engrós á QUINCE PESSETAS la dotzena.

Las demandas poden ja ferse al autor, Rech, 31, 2.da, Barcelona, que serán enviadas mediant la remisió del import en sellos de franqueig ó letras de fácil cobro.

Imprempta y Encuadernacions de Pare Tugas, Carrer de Calderon, 36.--SABADELL

DISCURS

del President de la Academia de Jurisprudencia y Llegislació de Barcelona D. Joan J. Permanyer en la sessió inaugural d' aquest any.

SENYORS:

Camp obert á totes las escuelas jurídicas, la Academia de Jurisprudencia y Llegislació deixa en llibertat al President en lo discurs que li confia pera solemnisar la inauguració anyal de las sevas taschas.

Sé, douchs, y clarament vos ho dich, que á ningú obligan mas opinions, pero si parlo per mon compte no puch oblidar tampoch que la enteresa, alguns—ho sé també—califican de intransigencia, ab que he defensat sempre la llegislació de Catalunya, última desferra de sa pasada grandesa, m' ha pujat sense altres mereixements á aquest sitial preeminent, y pera correspondre á tan senyalada honor crech de mon deber, no rompre una llansa, que avuy no es dia de combat, sino desplegar la bandera honrada y noble, encara que feta trossos, de nostre dret.

Y cóm abandonarlo en aquets moments, si després del perill que passá á principis del sigle darrer quant l' ubriacament de la victoria semblava voiguer esborrar, anegantlo en sanch, fins lo nom de Catalunya, may com avuy s' hant vist tan de prop y tant traydorament amenassadas las institucions que 'l componen?

Per altra part, han pasat ja aquells temps en que 'l concepte del dret en sas concepcions més abstractas era objecte abonat d' especulacio en ocasions com aquesta. Avuy la ciencia, en sas aspiracions per lo positiu, en lloch de volar per las regions sense horitzó de la Metafisica á la que ab prou feynas arriba

la inteligencia humana, camina per lo terror ferm y segur de la aplicació, y, preocupanse no tant de la definició del Dret, pedra filosofal qual fórmula no pot descobrirse, ni de sas relacions ab la moral, representadas per aquella rebregada metàfora dels círculs concéntrichs, qual quadratura no s' ha pogut trobar, preocupantse no tan, repetesch, de la noció subjectiva del Dret com de sos efectes en la vida real y práctica, cerca la llegitimitat de las instituciones, entenent que pera que aquesta quedi justificada, no n' hi ha prou de que autorisin sos títols los principis de justicia absoluta, si no que han de venir refrendats per los de la justicia contingent y variable.

Y pera abressar d' una sola mirada lo tema, que ma situació especial, afavorida per las tendencias generals de la época, me imposa, estalviantme 'ls duptes y vacilacions sempre enutjosos de la elecció, no cal epígrafe. Al menos no 'l judico indispensable. Si ho fos, lo formularia ab aquestas ó semblants paraulas: «NECESSITAT DE QUE LA VIDA JURÍDICA DE CATALUNYA SIA CATALANA EN TOTES SAS ESFERAS Y MANIFESTACIONES», y si convingués precisar més encara 'l pensament afegiria «QUALSEVULLA QUE SIAN LAS CONSECUENCIAS».

La tésis es digna de vostra ilustrada atenció. La culpa, meva será, si en la exposició decauhen los conceptes; y si aquestos no revesteixen, que no 'l revestirán, polit llenguatje ó quan menys l' estil correcte que te dret á exigir tan docta Corporació, també será meva la culpa, porque he reclós fins á afogarlos en mon pit los ardentíssims desitjos que, nascuts per inspiració propia y estimulats per no llunyans exemples, sentia de rompre d' una vegada ab bastardas preocupacions y avansar lo dia, no llunyá, en que, reintegrats d' un dels drets innats á la naturalesa humana, pugám emetre las ideas espontáneament, sens violencia, tal com se coordinan en nostra inteligencia, y ab la castissa frase que la llengua sempre prodiga á sos naturals.

He dit que may com ara han perillat las instituciones de nostre dret. Aixó, pot haverhi qui, per egoísta indiferencia no se 'n dolgui, apóstata de mena, ho aplaudeixi, pero no hi ha ningú que ho desconeixi ni paga negarho. La causa tampoch ningú la ignora: es senzillament que Catalunya no viu en comunió d' ideas, de sentiments, ni de aspiracions ab sos legisladors ni ab sos jutges y tribunals.

Catalunya viu divorciada dels que fan sas lleys y dels que las aplican, y, aquest divorci que va marcantse y es més perceptible á mida que s' accentúan los vicis de la organisació política d' Espanya y creix lo relaxament de la administració pública en tots sos rams, engendra la perturbació jurídica que 'ns enerva y que tant contrasta ab la vida gerda y abundosa de nostras institucions quan, compenetrantse poble y legislador, cofonían en un sol esforç tots sos esforços.

Mirant cap al passat, la divisió de poders no 's troba y ab prou feynas se pot d' terminar la entitat que exercían lo legislatiu á Catalunya, mes per sas obras se veu que era espill fidel de las aspiracions populars.

En los primers moments de nostra nacionalitat, en la época feudal, ab tot y que la legislació vigent—las lleys visigodas completadas per romanas—no havia previst y per lo tant no podia satisfer las novas necessitats ocasionadas per la fonda commoció que havia experimentat lo territori y 'l cambi radical que en son modo d' esser havían sofert sos habitants; lo legislador en los dos primers sigles totjust dona senyals d' existencia.

Lo poble li passa al devant, lo poble que las sent directament las satisfá creant ab los seus actes, prácticas jurídicas que l' us enlayra á la categoria de costums, y 'l legislador, salvaguarda fidel d' aquellas iniciatives, se concreta á recullir los principis jurídichs, que de las costums admesas se desprenen, pera tornarlos en concepte de dret escrit al mateix poble que ab son bon sentit los havia creat.

Tal es l' origen de nostre primer Códich, y si s' examinan sens prejudicis y fets los ulls en la manera de ser de la época las disposicions que conté, precis será regonéixer que aqueix cos legal, no en vá considerat com lo Códich consuetudinari més notable de Europa en aquella época, que deixava subsistir al dret visigot y al dret romá en tot lo que 'l desús nó havia esborrat de la vida jurídica de Catalunya, es una mostra evident del íntim maridatge establert entre 'l legislador y 'l poble.

De septe, á consecuencia de las circunstancias especiales ab que comensá la obra de la reconquesta, s' implanta y arrela á Catalunya 'l feudalisme ab totas sas ventatjas y tots sos inconvenients. Lo poble, ab perfecta y clara evidencia, s' adona, al admetrel, de què si deixa córrer deslligadas las forsas y ener-

gías socials que porta en si lo nou régimen, en comtes de ser elements de regeneració se convertirán en causa de desolació y ruina; y las diversas classes socials, encara que 'ls individuos que respectivament las componen participin de las preocupacions generals, per instinct de conservació se defeusan de sos propis vicis y passions, y per medi de practicas que 'ls dicta'l bon sentit y la experiencia sanciona, no sols regulan los drets y obligacions que s' estableixen entre las personas que 's posan en contacte en virtut del feudo, sino que pera donar cohesió á las forsas escampadas robusteixen l' autoritat del príncep atribuhintli la plenitut dels poders legislatiu, judicial y executiu que integran la soberania; reprimeixen—donant major extensió y convertint en institució civil la Pau y Treva proclamada per la Iglesia—las lluytas internes que debilitavan la Nació, y restauran los bons principis de procediment judicial fentne resclosa contra aquellas provas que la rahó no admet y l' esperit caballaresch de la época havia introduhit; al mateix temps en que la esfera del dret civil empenyan las institucions per novas vias, creant ordes successoris, avans d' existència impossible, y admetent drets avans desconeguts, com l' usufruyt legal del Usatge *Vidua*, á fi d' acomodar principalment la familia á las necessitats provinents del nou régimen.

¿Se limitá 'l legislador á concretar, redhrintlas á escrit, aqueixas practicas judiciales que suravan en la conciencia pública y 's conservavan per la tradició y per la repetició mateixa de actes? Las corretji y depurá al marcarlas ab lo sagell de la seva autoritat? No ho sé: tal vegada sí; fins me decanto á créureho, pero no m' cal per res aclarirho, porque, encara que fos aixís, sé que al fòndres aquellas costums en lo gresol ahont s' elabora y forja 'l dret promulgat hi ha perfecta inteligencia entre 'l poble y 'l legislador, que abdos s' identifcan en unas mateixas aspiracions, que 's confonen fins al punt que si s' examina 'l fet en substancia, treta la vestidura dels accidents, sembla que es lo poble mateix que, volent sancionar los principis legals que ab sos actes havia establert, fa de legislador.

Aixís se legisla, aixís se promulgan códichs estables, aixís se crean y desenvol·lan, rebent forma jurídica, las institucions, y aixís s' aconsegueix lo veritable equilibri entre contraposats interessos, aquell equilibri que 'l mateix en l' ordre moral que

en lo material, en tots los temps y en tots los pobles no pot prescindir may del element social relatiu y contingent.

Acabava de publicarse'l *Llibre dels Usatjes* quan aixecantse á la embranzida del general renaixement lo dret romá sobre sas runas senyala novas vías á la vida jurídica de las nacions y Catalunya, deixantse dur per las novas corrents va desfentse de mica en mica de las institucions visigóticas que encara conservava pera acceptar las romanas més apropiadas á la manera de ser de sos habitants als quals, com parts d' un mateix tot, guardavan armonia perfecta ab aquellas altrás del mateix dret que através de la dominació visigota y dels cambis radicals que seguiren á la invasió serrahina havia sempre practicat; y també 'l legislador se limita á dirigir lo moviment per medi de lleys aisladas, á voltas donant forsa legal al fet, com succeheix ab las legitimas, y á voltas suavisant aspresas del dret que renaix. També allavors se limita á ser espectador passiu de la evolució.

Dich mal, avans, en l' instant en que 's topan las duas legislacions, un gran monarca, la figura més sortida de la historia de Catalunya—y fins diria d' Espanya si, parlant d' ella en una época en que Espanya encara no existia, no temés contribuir á la propagació d' aquells errors que han tingut consecuencias tant tristas per nosaltres—un gran monarca, repetesch, publicá una ley célebre, potser sens parella en los anals jurídichs del mon civilisat, aquella constitució per la qual se proscriuhén ensempls las legislacions visigótica y romana, ordenant que 'ls jutjes y tribunals á falta de ley catalana fallin per la rahó (1), ó com traduhint malament la frase 's diu usualment, per lo *sentido natural*.

Pero aquesta ley que indubtablement es de caràcter prohibitiu no es ley de lluyta, no es ley de oposició, ab ella no 's posa 'l legislador en pugna ab lo poble. Al contrari, per medi d' aquesta Constitució, qual text no he pogut llegir may sens afrontarme, se proposa protegirlo dels excessos del Foro, posantlo á cubert de sas sutilesas.

Prohibeix aquesta constitució la cita y aplicació de las lleys romanas y visigóticas, pero prohibeix també que s' admetin los advocats devant dels tribunals de justicia [y en quina forma

(1) La paraula *seny*, qu' usa la ley, sens equivalent en castellá, significa alguna cosa més que *sentido*, significa rahó ó judici.

ho prohibeix! «Encara statuim, diu, ab Consell dels sobredits que leys Romanas, ó Góticas, drets, é decretals en causas seculars no sien rebudas, admesas, judicadas, ne allegadas ne algú legista gos en Cort secular advocar, sino en causa propie axi que en la dita causa no sien allegadas leys, ó drets sobredits, más sien fetas en tota causa secular allegacions, segons los usatjes de Barcelona é segons las aprobadas costumas de aquell loc; ahont la causa será agitada é en defalliment de aquells sie proceit, segons seny natural, los Jutges encara, en las causas seculars no admeten legistas Advocats, axi com des-sus es dit (2). Es á dir, dirigintse als llegistas en forma imperativa los prevé que no gosin advocar devant dels Tribunals civils y com si temés que, malgrat lo precepte han de atrevirse á ferho, se dirigeix totseguit als mateixos Tribunals manantlos que no 'ls admetin. ¡A quin estrém devía arribar l' abús! Al meditar sobre las causas eficients de tan singular disposició 'm sembla veure als advocats d' aquell temps, los llegistas, ab lo Corpus juris y las Decretals á un cantó y 'l Códich Visigot al altre, fomentant los litigis y promovent en pro del interés privat una confusió de Dret que es molt de dordre y se 'm figura veure al Rey Conqueridor, aquell príncep magnánim, home preclar y capdill valerós que al convéncers de que no 's desfan facilmente los nusos que 's forman en las madeixas de la Cúria d' un cop de rústega energia y no sens consell dels representants del poble, com altre Alexandre, va tallarlos.

No es veritat, senyors Académichs, que avuy per causas semblants pero molt menys simpáticas se comou també la estabilitat dels drets y 's pertorba l' ordre en las familias? No es veritat, senyors, que avuy totjust publicat lo Códich civil, que qualsevulla que fos l' esperit que l' engendrés al cap y á la fi proclama 'l respecte á nostre dret y régimen juridich y quan lo Tribunal Suprém de la Nació acabava de pagarli tribut, nosaltres, los homes de llei, sobreposant l' interés individual del que no confia la defensa dels seus drets al be públich—si hi ha algú que no haja pecat, que .. 'm perdoni la injuria—som los que hem obert la porta á una funesta dualitat de dret y 'ls que fem cotidianas aplicacions de articles del Códich que en rigor de justicia ni tantols havíam de consultar? No vull pas

(2) Tit. VIII, lib. III de las Constitucions de Catalunya. Jaume I en Barcelona. Any 1251. Cap. III.

atenuar la responsabilitat dels Tribunals de Justícia per la complacència ab que han passat lo llinar de la porta que se 'ls ha obert, pero, per dolorós que sia, precis es confessarho, no hi ha cap jutge que hagués declarat los errors á que 'm referesch si avans un advocat no 'ls hagués sostingut.

Com sia que l' acte legislatiu que ha motivat eixas digressions, tan mancat d' acert com ple de bona intenció, fou de efectes contraproduhents, y rectificadas en aqueix sentit mas anteriors afirmacions, he de repetir que 'l legislador se mostrá passiu espectador del increment que prenia 'l dret romá en nostra terra, limitantse á dirigir lo moviment per medi de lleys aisladas, ben escassas per cert, fins que, admés virtual y lliurement per lo país, cregué que devia sancionarlo y 'l sancioná per medi de la constitució (1) que determina y ordena lo dret supletori.

Y mentres se feya la evolució, novas costums, unas generals que donan caràcter científich als feudos y altres especials—com las constitucions de «Sancta Sicilia» que supleixen deficiencias, que tocant á la urbanisació mitjeval de la poblacions, oferia la legislació romana, aixamplam lo camp de nostre dret fins que entra nostra legislació en la época de las Compilacions donant mostra ab ellas de sentit práctic al mateix temps que de la unitat de pensament entre 'l legislador y 'l poble.

Diré més encara, arriba la hora trista á que al comensar me referia preparada per agravis y rencors seculars y ni allavors aquesta unitat se trenca del tot, perque 'l vencedor, que 'ls primers moments, com si volgués esborrar com ja he dit fins lo nom de Catalunya, ho arrasa tot, organisme, lleys, costums y llibertats, després quan creu assegurada la seva dominació torna á nostres passats son dret civil privat. Es vritat que al restablir-lo n' esborra lo sagell popular que 'l caracterisava pera marcarlo ab lo de la seva voluntat soberana (2), pero 'l fet es que 'l restableix en tota sa integritat, y si be s'

(1) 1.ª Tit XXX, llib. I, vol. I, de las Constitucions de Catalunya.

(2) § 42. En todo lo demás que no esté prevenido en los capitulos antecedentes de este decreto, mando que se observen las constituciones que antes habia en Cataluña, entendiéndose que son *de nuevo establecidas* por este decreto y que tienen la misma fuerza y vigor que lo individual mandado en él. *Decret de Nova Planta*.

examina 'l decret anomenat de Nova-Planta, no sols respecta á nostra legislació civil y mercantil, sino que, aparentment al menos fins ab la política (3) transigeix mentres no s' oposi á las disposicions que havia dictat pera assegurar lo jou de Catalunya. De manera que ni llavors se trenca del tot, per més que 's conmogui, la unitat de miras á que 'm referesch.

Es avuy, en nostres dias, en aquesta época que s' anomena constitucional y que jo anomenaria per son nom veritable si no tingués por d' entrar, pronunciandtlo tant sols, en camp vedat á aquesta corporació, que 's romp lo maridatge entre 'l poble y 'l legislador. Fou en l' aubada del sigle que s' acaba, d' aquest sigle que la crítica futura haurá de judicar principalment per sas contradiccions y anacronismes y per més befa en lo moment mateix en que senyalant al poble la llum d' una nova era se li deya: *ets sobirà, senyor y legislador de tu mateix*, fou allavors que s' exalaren las sevas iniciativas; y desde llavors, desde que 'l poble es senyor y arbitre de sas accions s' ha tancat la font més pura de nostre dret, y 'l legislador dicta pera Catalunya lleys exóticas que ni consultan nostras necessitats ni respectan nostres sentiments ni responen á nostras aspiracions ni engranan ab los demés preceptes legals dintre del conjunt orgánich de nostras institucions.

Ni una sola de las lleys que s' han promulgat ha deixat de amostar lo menyspreu ó quan menys la culpable indiferencia del legislador per Catalunya. Ressegueixis, l' una eixint de l' altra, prescindint dels decrets, reals ordres, circulars y demés disposicions del poder executiu també—que desde que s' han dividit los poders l' executiu també legisla—ressegueixis las pessas majors del llarch inventari de las lleys publicadas en lo que va de sigle y 's veurá que totas, las de Seyorius, las de Vinculacions, la d' arrendaments de predis rústichs y la de predis urbans, la de *Mostrencos*, la del disens patern, la Hipotecaria, la del Notariat, las d' Ayguas, las de Enjudiciament y la del Matrimoni civil, totas han prescindit d' una manera sistemática dels antecedents de nostre dret y de las necessitats

(Continuará.)

(3) § 44. Y lo mismo se observará en las ordenanzas que hubiere para el gobierno *politico* de las ciudades, villas y lugares en lo que no fuere contrario de lo mandado aqui, *Id. id.*

que podíam sentir y totas han minat l' un darrera l' altre principis fonamentals de nostre dret.

No preveyeren las de Senyoriús, en sas continuadas vacilacions, la lesió de l'legítims interessos, que ocasionarian los duptes á que donavan lloch, atés lo desenrotllo que tenia la enfitéusis en nostra terra; no tingué en compte la de desvinculacions si las sevas radicals disposicions podían senbrarlos en las su stitucions fideicomisarias tant importants en la constitució de la familia catalana; la de *Mostrencos*, al fixar d' una manera accidental un orde successori ab miras al dret de Castella prescindi del establert á Catalunya; no s' adona 'l legislador al publicar la d' arrendaments de predís rústichs y la d' arrendaments de predís urbans, que á Catalunya no hi havia hagut may la tassa, retassa, fadiga, possessió y tots aquells altres drets abusius que havian desnaturalisat per complert lo contracte á Castella, y que per lo tant no era aquí necessaria la reforma; sensé sospitar la ley Hipotecaria la transcendencia que en la práctica dintre del orde civil produhirian los principis fonamentals del nou sistema, sentá las reglas adjectivas sobre 'l dret civil de Castella, també creant aixís una situació difícilíssima á las nostras institucions; determinaren en ellas importants trastorns las lleys de Enjudiciament civil prenent á las lleys castellanas per base de determinats procediments; ab la ley del disens patern que respon á prácticas entre nosaltres completament desconegudas, se va restrényer una de las llibertats que á Catalunya havian sigut sempre respectadas; á la ley d' Ayguas li passaren per alt los establiments y concessions que s' havian fet partint de principis especials respecte de la soberanía del Prímpep; y per últim fins á tal extrém se desconegueren en la de Matrimoni civil los antecedents de la legislació catalana, que, espantat lo legislador de la seva propia obra, deixá en pau á nostre dret en tot lo que 's refereix als efectes del matrimoni respecte de las personas y bens dels cónyugues y dels fills.

Y 'ls estremiments que en la familia, en la propietat y en la contratació han produhit cada una d' aquestas lleys, no han estat més que ranera d' agonía d' una legislació que espera una fi propera porque totas s' han promulgat pendent lo decret de mort que contra ella se pronunciá ja en las Corts de Cádiz y que debía executar-se ab la publicació del Códich Civil.

Lo Códich s' ha publicat. La sentència no s' ha complert, pero no ha sigut revocada. Gracias á memorials y prechs que per tot arreu s' han formulat, als quals sovint hem tingut d' associarnos, no sens sentirnos humiliats, perque es duríssim lo demanar quan se té 'l dret d' exigir, la pena de mort s' ha conmutat mitjansant una mena d' indult per la de cadena perpétua, concedintse aixís al dret de Catalunya, avans de propis y estranys respectat, un espurna de vida mesquina y despreciable fins que, privat de llibertat, aixuta tota sa sava, faltat d' ayre y de consideració é injuriat y escarnit mori de consumpció; perque no cal ferse ilusions, senyors acadèmichs, es aquesta la vida que se li prepara al nostre dret un cop empresonat en forma d' Apèndix dintre del Códich Civil Espanyol, y aquesta es la mort que li espera.

Es dir; lo que Felip V. no gosá executar, per més que va intentarho, ha pogut complirse pacífica, ordenadament, gracias al estat de postració en que quedá Catalunya després de la sangnanta lluyta que tant ardidament sostingué en defensa de sas llibertats.

Per mudansas de la sort, lo poble viril y esforsat que mentres fou arbitre de son destí y senyor de sas accions havia figurat sempre en las avansadas de las nacions europeas, caygué en un veritable estat d' ensopiment y perdé la noció de sa personalitat fins al punt que vingué un dia en que, usant una llengua diferente de lo restant d' Espanya, no sabia que tenia idioma propi; coneixent los noms de sos reys, admirant las prohesas de sos héroes-llegendaris y enardintse ab lo recort de las gloriosas empresas de sos estats y sas armadas, ignorava que tenia historia; y, regulant sas relacions juridicas per lleys diferentes de las dels altres territoris de la Península, no tenia idea de la existencia individual de son dret.

Tota la activitat de nostra rassa s' encamina á cloure las feridas que en l' ordre económic havian obert las lluytas y revoltas que acabáren ab aquella guerra. y quan després d' un sigle de treball constant, ab sa laboriositat é inteligencia ha arribat á un grau de progrés que li donaria altre cop entrada en lo concert general de las nacions cultas si no perdés gran part de la seva intensitat al sumarse ab lo restant d' Espanya, y s' han desvanescut los errors que extravian sos judicis, y ha tornat á tenir conciencia de lo que era, y s' ha colocat en lo

terreno de las reivindicacions, ha pogut convéncers de que s'ha posat á una distancia tan gran dels poders públics durant lo temps de son ensopiment, que, en lloch d' ésser lo legislador com avans mirall fidel de sas aspiracions, s'ha convertit en perturbador y rémora de son dret.

Perturbador, en quant ab innovacions inconsideradas que repugnan als seus sentiments y no 's concilian ab las sevas lleys, fa trontollar lo cuadro general de las sevas institucions; y rémora, porque 'l condempna á la observancia d' un dret que no 'l rejoyeneixen las alenadas de la vida contemporánea, que cada dia s' envelleix més y més, que no 's renova ni 's regenera.

Y al arribar á aquest punt, crech convenient fixar bé las mevas posicions, sortint al pas de la creencia vulgar, suggerida per la ignorancia y propagada per la mala fé, de que 'ls que defensan la integritat del dret de Catalunya son apóstols del passat. No; los que volém la integritat de nostre dret lo volém en conjunt, en quant forma un tot sistemátich compost de principis fonamentals que 's desenrotllan per un encadenament llògich; en quant ofereix un compost de lleys que dintre d' aquest encadenament naixen, viuen y moren en continua é indefinida evolució, pero no volém la perpetuitat de totas las institucions. No; la escola històrica que avuy s' ha convertit en positivista y naturalista no vol l' ahir, vol l' avuy, y vol l' avuy ab la vista fixa en lo demá; es á dir, acepta las cosas tal com son, y si 's pren en consideració lo que han sigut, es perquè res hi ha al mon complertament nou, y en lo moviment incessant de transformació y metamórfosis de las societats queda sempre alguna cosa dei passat, alguna cosa que 'ls anys corcan y que ab lo temps va desapareixent, pero que al desvaneixers deixa en son camí altra cosa que, essent més nova, passa á ésser també pretèrita en relació ab la que 'l va succehint després.

Volém, donchs, entenguís bé, la integritat de nostre dret, pero viu, sense que pretenguém conservar institucions que per la acció acompassada é incessant dels temps están destinadas á morir, ni molt menos restaurar las que per ley inexorable de la historia ja han desaparegut; pero volém que 'l treball de selecció ab que ha de depurarse y 'l d' elecció ab que ha de reconstituhirse y renovarse se fassi ab coneixement de causa,

sense renegar dels principis fonamentals en que descansa, y, sobretot, identificantse 'l legislador, qualsevulga que sian la entitat ó entitats en que encarni y 'l orgues de que 's valga, ab los sentiments del poble.

Dintre d' aquest ordre d' idees hi caben los esforços de tendencias oposadas desde la més tradicional á la més innovadora.

Exemple d' aixó nos lo ofereix la antigua Roma: la patria del dret; lo poble de las instituicions jurídicas, en qual terror, la filosofia exuberant, pero estéril, d' Atenas, doná abundant fruyt convertintse en jurisprudencia, y ahont floriren aquells preclars jurisconsults, quals opinions per la sola autoritat de sa poderosa inteligencia alcansáren forsa de ley, y quals textos son l' element mes important d' aquell dret inesborrable que va sobreviure á la mateixa Roma pera encomanar vida jurídica á las nacionalitats que sobre 'ls seus enderrochs se constituïren; que quan semblava oblidat va renaixer pera completar é imprimir carácter científich á las instituciones sense forma que las rudimentarias costums dels barbres havian originat, y que está destinat á renaxer per segona vegada, pera servir de guía que senyali son verdader camí á la llegislació quan lo dret frívol, inconexe, artificial, sense vida y deficient que ab verdader retrocés científich estenen y propagan los Códichs actuals, hagi completament desorientat als pobles moderns.

A Roma 's desenrotlla la llegislació desde 'ls temps més apartats al impuls de duas tendencias oposadas: per ellas, en sos primers orígens, en lo va-y-vé de sa influencia, lo dret fou y va deixar de ser un misteri; ellas, removen més endavant la opinió, ab la Ley de las XII Taulas, de consuetudinari lo convertiren en promulgat y escrit; sobre sos divergents principis, en lo curs dels temps, hi assentaren respectivament sa base las duas escolas jurídicas, de severs y reflexius judicis la una y l' altra d' arriscadas y atrevidas concepcions, que per medi de la polémica y ab exemplar emulació elevaren lo dret á ciencia, y per ellas va ser abundant font legal l' Imperi. Aquestas duas tendencias militants, de forsas equilibradas, ab la contradicció de judici, lo comers d' idees y las mútuas concessions que devegadas victoriosas, devegadas vensudas, degueren ferse, conciliant lo passat ab lo present, produhiren aquella llegislació colossal, sistemática, l'ógica, justa y d' una

generalitat inimitable, que en son desenrotllament progressiu s' atemperá sempre á la manera de ser y circunstancias propias de cada época, aquella llegislació que, pagana en son origen, filosófica en son desenrotllo y cristiana en sas darrerías, pero sense solució de continuïtat en cap época, va poder regular y regulá d' una manera perfecta las relaciones jurídicas á que donavan successivament lloch de primer las prácticas severas del temps dels Reys, després las costums agitadas y perturbadoras de la época de la República y més tart la sumptuosa y refinada manera d' ésser del Imperi en sa prosperitat y en sa decadencia. Y 'l secret de tals prodigis se troba en que dites forsas lluytaren, renyiren y 's disputaren ab dalit la supremacia, pero sense que may perdessin lo sentiment nacional, sense que per un moment deixessin d' inspirarse en las necessitats propias, sens que en cap cas consultessin las dels altres, en una paraula, sense que may deixessin d' ésser romanas.

«Lo Romá, diu Lerminier (1), aspre, cobdiciós, auster, d' un talent positiu, estimava apassionadament sos orígens y sa nacionalitat; partidari gelós de las consuetuts de sos passats y de sa antiga constitució, may trencá la cadena dels temps; á las antigas tradicions uní sempre las ideas novas, y posá en sos designis una continuïtat indisoluble y en sa execució una perseverancia incontrastable.»

Donchs bé, aquestas duas tendencias oposadas han existit sempre y existeixen avuy á Catalunya, no com podria semblar de moment encarnadas en las agrupacions politicas, disciplinadas en diferents partits ab las de lo restant d' Espanya, que prescindint per complert de las ideas y fent ab desvergonyiment escarni d' ellas, combaten tantsols per sos interessos personals, qualsevulla que sia la significació dels noms que 'ls hi serveixin de senyera, sino latents en las diversas classes socials que per sa activitat, sa riquesa, son nom y sa inteligencia representan las forsas vivas del país; y lo que 's necessita es que no 's posin obstacles á sa influencia, que 's respecti sa iniciativa jurídica, que se 'ls hi torni sa llibertat d' acció.

Lo poble catalá te grans analogías y molts punts de contacte ab lo romá. Lo poble catalá, aspre, auster, dotat de talent, y ¿perque no confesarho? cobdiciós també, estima com lo romá

(1) Introducció general á la Historia del Dret.—Cap. III.

‘ls seus orígens, y si se ‘l deixa á son propi impuls, sens rompre la cadena dels temps y unint sas antigas tradicions ab las ideas modernes, ab plé coneixement de causa y bon sentit acompanyarà ‘l dret á las sevas necessitats.

Potser, ó, si ‘s vol, sense dubtarho, no li donarà la expressió científica de que ‘l revestiren los romans, perque com diu també Lermínier (2), referintse al dret d’ aquest poble, *alló es lo método geométrich aplicat ab tot son rigor al pensament moral, sos textos son la obra mestre del estil jurídic y ‘l dret no tornarà ja á escriures de la manera que ‘s redactava baix la ploma de Ulpia y Papinia*, pero si no s’ encerta á donarli la expressió estètica, s’ encertará, no ‘s dubti, d’ una manera perfecta en la concepció jurídica. Lo poble catalá, si ‘s rompen los lligáms que avuy lo tenen subjecte, ab esperit eminentment práctic, sens divagacions, ni idealismes, ni teorías aventuradas, reconstituirá y perfeccionarà ‘l seu dret.

Y tinguis en compte, que may com ara ha convingut aquesta llibertat d’ acció, may com ara s’ ha necessitat á Catalunya que ‘s deixi ‘l camp lliure al bon sentit ó instint popular.

Avuy, senyors Académichs, atravessa ‘l mon una crisi social de proporcions gegantinas; lo problema etern en lo humá; la cuestió sempre suscitada y may satisfactoria y definitivament resolta del patronat y de la clientela, apareix de nou ab sa cara espantosa en los modernas societats.

Al rómpres la tradició política, á principis d’ quest sigle, se desequilibrá la riquesa y ‘s desgavellá per complert la organització social. L’ agiotatje, las grans empreses, las progressions geométricas que desenrotlla la forsa absorbent é insaciable del capital, han improvisat, en poch temps, é improvisan fortunas colossals que, sense altre prestigi que ‘l prestigi per lo regular odiós y molts cops impertinent del mateix diner, han vingut á substituhir á las fortunas antigas basadas en la acumulació secular de la propietat fonamental, que, si devían en general lo seu origen als etzarts, no sempre lligitims de la guerra ó á la generositat molts cops injustificada dels reys, los voltava la enlluernadora resplandor de fets heróychs ó ‘ls recorts simpátichs dels grans serveys fets á la patria.

(2) Introducció general á la Historia del Dret.

Per altra part, ab aqueixas grans entitats mercantils que 's coneixen ab lo nom de «Compañias Anónimas,» que á la vegada que son l' alsaprém més poderós ab que s' ha romput l' equilibri son lo millor medi de que 's valen aquestas monstruosas fortunas pera mantenir l' incógnit y sostenir ab má ferma, pero sens donar la cara, la ampla xarxa en quals estretas mallas s' hi agafan y 's converteixen en tributarias sevas, totas las altras classes socials, tant las més desvalgudas com las mitjanas, ab aquestas compayias s' han posat devant per devant del treball, com representants del capital, s'ers—«personas morals ó jurídicas» se 'ls anomena—que tenen lo seu evangeli en lo llibre d' inventaris y posan tant sols la esreransa y la por de lo que ha de venir en l' actiu y lo passiu que ha de donar lo balans; es á dir: s'ers sense Deu, sense cor, sense ánima.

Y l' extraordinari desenrotllament de las explotacions industrials, concentrant lo proletariat en grans masses, ha donat lloch á que per l' habitual contacte poguessin millor sos individus cambiar la impresions de sos sofriments, comunicantse sas rancunias, concitant aixís més y més los seus odís y ferse cárrech de las forsas ab que contan pera venjar los seus agravís.

Y totas aquestas causas, á la vegada que han despertat una lluyta social de consecuencias difícils de preveure, ja que las fortas sotragadas que fins ara s' han sentit no son més que senyals anunciadoras de grans tempestats, han imprés un cambi sobtat y trascendental en las relacions jurídicas, tant las que tenen per base la propietat com las que 's forman per los vincles de la sanch y las que s' estableixen per lo pacte.

De manera que las necessitats que s' han de satisfer son de duas menas: unas de carácter general que entran en la esfera del dret públich, provinentas del perill en que's troba la societat, íntimament relacionadas ab las ventatjas é inconvenients que poden portar las causas que las han promogudas; y altras de carácter individual, igualment necessarias, perque las relacions que las distintas manifestacions de la vida humana integran al dret civil privat, resisteixen mols cops sens grans oscilacions los cambís politichs més trascendentals, pero 's comouhen y sofreixen sempre fondas y sobtadas alteracions á las més lleugeras reformas socials.

Yaquestas necéssitats, lo mateix las unas que las altras, ab veritable periodo de tranzició esperan l' adveniment d' institucions

compiertament novas, de grans metamorfosis en las actuals y la proclamació de principis jurídichs avuy encare desconeguts ó desestimats; institucions y principis que no 's forjan en las regions de la teoria ni 's formulan per medi de brillants generalisacions, sino que 's descubreixen per medi d' actes continuats.

En vá 's girarian los ulls pera no véureho. Som avuy testimoni al mateix temps que actors de grans aconteixements que s' han desenrotllat á la impensada sense trobar á punt de rebrelas á la societat que 'ls hi ha obert la porta; pero 'l conflicte no es nou, es la reproducció del que en lo transcurs dels sigles en diferentas épocas, ab major ó menor intensitat y ab varietat de matissos, ha conmogut fins en sos fonaments á la societat humana; y avuy, com altrás vegadas si no 's posan obstacles al geni práctic de Catalunya, las forsas y energías que glateixen en las causas que ho originan, lluny d' ésser elements de ruína y de destrucció, se convertirían en elements de regeneració y de vida.

No es que crega que 'l poble catalá tingui d' ésser lo redemptor del mon, ni tan sols pretench significar que li estiga reservat l' honor de senyalar las fitas que han de restablir la armonía en la societat avuy desequilibrada, y ho pretench tant menos, en quant sé per lo contrari, que fins en aquells temps en que Catalunya influhia en la sort del mon civilisat, y lo mateix en lo dret públich que en lo privat podia presentar un cuadro d' institucions y organismes digne d' imitació, cuydadosos tant sols de son benestar may tractáren nostres antepassats d' imposarlo a ningú; pero 'l problema que avuy se planteja, al igual d' altrás vegadas, dintre dels perfils comuns que te per ésser de carácter universal, presenta senyals diferentas y manifestacions variás segons las circunstancias especials de cada poble y las condicions de cada rassa, y Catalunya, avuy com sempre, tenint en compte las circunstancias que la rodejan y aprofitant las condicions que li son propias, modelará paulatínamment las institucions qual adveniment s' espera y establirá 'ls principis de dret que han de regularlas.

Pctser hi hagin revolts sagnantas, agitacions més ó menos durables, desbordament de passions que 'ls poders públichs ab los medis de govern preventius y coercitius de que disposan, han

(Continuará.)

d' evitar y reprimir; pero de la mateixa manera que en la época feudal, avuy en aquesta época encara sense nòm, perque encara no s' ha definit la institució permanent que ha de caracterisarla, las diversas classes socials, fins aquellas de passions més vivas, per instint de conservació descubrirán las instituciones que han de satisfacer sas necessitats. Las rasses d' esperit positiu com la catalana ofereixen un fenómeno curiós: los individuos son esclaus de las preocupacions de sa classe y participan de sos respectius vicis, pero la suma d' unitats dona un resultat contrari al matemàtic perque, devant del perill comú, tota la colectivitat, escoltant los consells de la prudencia, fa concessions y admet termes mitjos que l' individu hauria rebutjat; y aixís com ab arreglo ab aquest fenómeno al desenrotllarse 'l règimen feudal per virtual acort entre nobles y plebeus, reys y magnats, senyors y vassalls, s' adoptàren prácticas que devian reprimir y reprimiren los inconvenients del sistema y s' establiren costums que no sols regularen las relaciones juridicas que 's derivan del feudo sino que armonisaren ab aquesta institució totas las altras propias del dret civil privat, aixís avuy, lo mateix esperit positiu, per instint de conservació, y si 's vol per egoisme, creara usos que dintre la desordenada distribució de la riqueza aturin los vols inmoderats del capital, millorin la condició del treball, reconstituhéixin la propietat y restableixin l' equilibri en totas las manifestacions de la vida humana.

Lo germen d' ahont han de sortir los nous principis y 'ls materials ab que han d' aixecarse las instituciones, encara no s' oviran: tal vegada surtin de la mateixa associació establerta sobre altras bases; potser sia la idea cooperativa la que inspire la reforma; qui sab si certs principis ab arreglo al criteri individualista que avuy encara domina, pero que la ciencia abandona perque 's consideran atentatoris de la propietat y de la llibertat, sian los que degan reconstituhir la societat fora de pullaguera. Pero tota hipòtesis es en la actualitat aventurada. Los fets han de adelantarse.

Ab tot, sens que sia expressió concreta de cap pensament ben formulat ni puga servir d' auguri, m' atreuveixó á citar, entre 'ls qui tal vegada están cridats á sevir de base á la reforma, aquestas grans colonias industrials qu' avuy s' organisan y funcionan en diferents punts de Catalunya y principalment en nostras concas hidrográficas.

Lo fet es cert: l' iniciativa privada, en llocs avans casi deserts, tanca dies, setmanas y fins mesos ab una sola clau, en lo sentit material de la paraula, milers de personas de tots sexes y edats, families complertas, en una paraula, una població d' obrers ab sos directors, sos majordoms y capatassos, sas tendas, sas botigas, sa assistencia facultativa, y fins son servey espiritual, tot baix una mateixa direcció y baix l' imperi d' una voluntat soberana.

Dificil es preveure l' influencia que pot tenir aquest en lo esdevenir; pero duas cosas son indubtables, primera qu' es d' importancia social y segona que 'l legislador per més que hagi publicat las disposicions administrativas que l' autorisan, no 's trova avuy en condicions de regular las relaciones juridicas múltiples, complexas y heterogéneas que del mateix fet se desprenen; perquè 'ls glatits d' aquestas colectivitats humanas ni arriban al despaig dels ministres, ni 'ls senten los nostres representants, ni s' estudian en las Comissions de Códichs, ahont per regla general se respiran alenadas de ciencia caprixosa, ni molt menos se 'n poden formar concepte en las redaccions dels periódichs que compleixen avuy l' augusta missió, que modestament s' atribuhiren, soliviantant passions, satisfent insanas curiositats, alimentant ambicions ó fomentant vaniats.

Cal véurelas per dintre, participar de sa mateixa vida y fins esser subjecte en un concepte ó altre de las relaciones que en ellas se desenrotllan pera poder regularlas; y no solsament no 's trova en condicions de ferho 'l legislador, sino que ningú potavuy encara intentarho ab acert. Inútil li fora al jurisconsult, emprendre aquesta feyna. Si se li encarregués, no podent aixecar sa obra sobre la base de costúms ja prou aquilatadas formaria, com Locke en lo politich, una constitució més ó menos artistica, fins si 's vol, enlluhernadora pero inservible. Tampoch podria realisarho 'l geni práctic ni d' aquells mateixos industrials que, trovantse al devant d' aquestos establiments, los han organísat d' una manera més acabada porque la seva mirada y fins la seva intuició no s' estén més enllá del cas particular al que l' han dirigida ó l' han aplicada.

Lo fet considerat com á element social se trova encara en estat de gestació. No n' hi ha prou ab las costums que s' hagin donat; cal que 'l fet se repeteixi, que 's multipliquin aquestas

instal·lacions, que s' estableixin costums generals per tots acceptades. Llavors aquestes costums tindran lo caràcter de pràcticas juridicas que enclourán lo corresponent precepte ó regla de drets y ab la aprobació tácita de tots y després de la definició y anàlisis del jurisconsult, constituirán un veritable dret consuetudinari.

Llavors, quan s' hagi desenrotllat aquest fet que com á exemple he agafat al vol, y 's arrelin y treguin brancada altres semblants ó diferents, ó per altres medis se manifestin noves aspiracions populars y se determinin institucions,—puig no cal advertir que la reforma no 's fara tota á la vegada, sino per etapes,—llavors estarà cridat lo poder públich á fer que desaparegui la vaguetat de las costums y á precisarlas per escrit promulgantlas y sancionantlas.

Entretant sols ha d' estar atent pera corregir los excessos que tal vegada intenti l' interès privat y pera evitar que cap d' aquestas pràcticas infringeixi 'ls principis de justicia absoluta, d' aquesta justicia igual en tots los pobles y cualsevilla que sian las circumstancias, immutable com la voluntat de Deu que la ha creada, y també pera escloure definitivament del cuadro de las institucions vivas las que ab lo desús han sigut ja esborrades.

Pero lo mateix en aquesta que en la altra feyna, lo legislador te de procedir identificantse sempre ab lo poble, confohentse ab ell en uns mateixos sentiments, participant fins de las sevas preocupacions mentres no sian aquestas contrarias á la lley natural, porque fins las preocupacions, modificant las idees de justicia relativa entran en la legislació com element nacional y deuen esser respectadas.

D' aquesta manera s' estableix novament á Catalunya l' íntim consorsí que unia avans al poble ab lo poder legislatiu, cualsevilla que sia la forma orgànica que s' admeti y la representació que dit poder tinga, lo dret que, lluny d' ésser una creació arbitraria, existeix alhora en la naturalesa, en la historia y en la ciencia, satisfará las necessitats d' una manera perfecta; y las satisfará, porque, treballant totas las forsas vivas en sa respectiva esfera d' acció dintre d' aquestos tres ordres de idees, l' element popular ab son instint pràctic lo extreurá de la vida social d' una manera informe, com s' extreu la pedra de la pedrera, la ciencia—vosaltres, senyors

Acadèmichs—lo desbastará y li donará forma, y quan ja la tinga, se collocará en aquest gran edifici que comensaren las generacions que van ser, que sempre ha de seguir en construcció, que no pot acabar may. Si, 'l poble catalá, que en son esperit positiu á las antigüas tradicions uneix sempre las idees novas, mogut per la propulsió d' aquestas duas tendencias y ab perseverancia incontrastable, conciliará dintre de sa legislació lo passat ab lo present.

De lo contrari, la ley deixarà d' ésser á Catalunya la *ordinatio rationis* de Sant Tomás, y 'l dret, convertintse en creació burocrática, deixarà d' ésser dret.

Tampoch están en comunió ab lo poble catalá 'ls jutjes y tribunals que li administran justícia.

May, y molt menos en aquest lloch y desde aquest sitial han de pronunciar los meus llávis ni una paraula que directa ó indirectament puga ferir la susceptibilitat dels dignes individus de la judicatura espanyola. Deixo, donchs, salvada sa integritat, regonesch sas dots d' inteligència, y fins admiro 'ls esforços y 'ls afanys que s' imposan pera fallar ab acert. Pero tampoch los meus llávis s' han tacat may ab la adulació ni may han devallat fins á la sugestiva alabansa, ni en los casos en que, com en lo present, me veig en la necessitat d' usar un idioma que tant s' hi enmotilla, y en aquest concepte sens faltar als respectes deguts, he de d' r tota la veritat.

Fills d' altrás regions espanyolas, los jutjes y 'ls magistrats de Catalunya, tota vegada que las lleys orgánicas vigents per una aberració que ningú se la explica prohibeixen que s' administri justícia en la terra propia, no tenen lo sentiment del nostre dret.

Los magistrats y jutjes de Catalunya consideran lo dret catalá, y en realitat per ells ho es, un dret foraster, sino extranger. Lo d' scuteixen avans d' estudiarlo, forman apreciacions que solen ésser sempre contrarias respecte de la seva bondat y de son mérit, avans de conéixer, y si arriban á possehir la lletra de la ley y fins á dominarla, ni poden sentir lo dret de que forma part, ni arriban á comprendre son caràcter.

No poden sentirlo, haurian de renegar d' ells mateixos, cambiar de naturalesa. Las idees ingénitas, aquellas misteriosas impresions que produheixen en l' esperit las mateixas cir-

cunstancias externas que son causa de la existencia individual del dret del territori en que 's neix la seva educació científica com á lletrats y las inspiracions del passat, los empenyen ab forsa irresistible en direcció oposada. La naturalesa, la ciencia y la història han format la seva consciència jurídica, y si per un supràm esforç de rectitut poden en lo extern separarse de sos dictats, no es possible que deixin de rendirli tribut intern. Aquell que té 'l sentiment de la societat de ganancials, per exemple, que va neixer en ella y l' ha vista sempre sense protesta observada, que li ha afectat y li afecta encara en sos interessos, es impossible que arribi á concebir, s' entén justificantho, lo sistema contrari de la separació absoluta de bens.

No arriban á comprendre tampoch lo seu geni; aixó es, la base fonamental en que 'l dret descansa, l' esperit que 'l vivifica, la idea comuna que informa sas institucions, fins las més inconexas, l' encadenament lògich que las uneix, la relació que las converteix en un tot sistemàtic, aquell no se qué, en fi, que anima la legislació y no s' explica; tot aixó no ho comprenen, y al fixar sa atenció, ilustrada, es cert, pero mal disposada en las prácticas que 's desentrotllan dintre de nostra vida jurídica, ni arriban á comprendre la causa efficient ni son objectiu. Per qué, á Catalunya 's preguntan admirats, substituheix lo pare fideicomisariament al fill á qui nombra hereu? Per que fa dependir aquesta substitució del fet eventual de que morí ó no l' hereu instituhit ab fills que arribin á la edat de testar? Per que l' hereta ja ó li otorga donació de tots sos bens en vida per medi dels capítols matrimonials? Per que li imposa 'l pacte reversional al otorgarli? Per que la successió especial dels impúbbers? Per que s' ha propagat y extés d' una manera tan extraordinaria l' enfiteusis? Y perque tantas altrás prácticas é institucions características de nostra terra? Y no saben comprendre que todas ellas responen á unas mateixas aspiracions, que todas descansan sobre uns mateixos fonaments, l' ordre y la conservació de la familia conciliantse ab la llibertat, que todas, fins las més heterogéneas, convergint á aquest fi tenen sos llassos d' unió, y que es impossible, per lo tant, posar la mà en una sens que las altrás se 'n ressentin.

Y encara hi ha més, no solzament no comprenen ni senten las institucions de nostre dret, sino que 'ls hi son repulsivas,

perque la observació propia, base dels humans judicis, los hi presenta per la cara contraria. En lo cumpliment del seu càrrech, la pràctica diària desenrotlla davant de sa vista las transgressions del dret, los abusos de la ignorancia, 'ls excessos de la obcecació, las insidias de la concupiscencia, en una paraula, lo fruit podrit, la excepció, la excepció que á forsa d' ésser repetida se 'ls hi representa regla general, en tant que aquesta dintre de las condicions en que viuen s' amaga en un tot á sa mirada. Aixís per exemple, per lo que 's refereix á las lligítimas, una de las institucions mes discutida y ab més duresa censurada, en lo terreno de la pràctica la veuen sempre lo mateix: un hereu cobdiciós que, amparantse en son dret ó extremantlo, ó lo que es pitjor sortinse per complert de sas fitas, se resisteix á denar á sos germans la insignificant cantitat que per lligítima 'ls hi correspón, y no veuen, porque aquest drama usual y apacible no te la seva escena en las salas dels tribunals, que per cada cas d' aquets n' hi ha mil y mil en que després d' haberse creat los lligítimaris una posició independent, casi sempre superior á la del hereu, á l' ombra benfactora de la casa payral, liquidan ab perfecte armonia, resolen amistosament las diferencias y sens que 's torbi la pau de la familia, tots los seus drets.

D' aixó vé, que si penetrantse de sa missió augusta, estudian y aplican la ley, la aplican ab falta de convicció, sens veritable respecte y fins diré violentant sa conciencia que 'ls hi senyala las més de las vegadas com injustos los fallos que pronuncian ab perfecta subjecció al dret; y d' aquí vé que ab dretura d' intenció y fins ab entussiasme deixan d' aplicarla, substituhintla per los preceptes d' altre dret—lo seu—que consideran més en armonia ab la ley natural y més adequat á las conveniencias sempre que se 'ls hi presenta ua argument que ho afavoreixi per sofisticich ó vulgar que sia.

Un á un van cayent d' aquesta manera nostres principis legals, un á un van desapareixent ó quant menos desnaturalisantse nostras institucions, y devant de la amenaça constant, porque la causa del perill es permanent, entre la mort y la vida, 's crea una perturbació jurídica, mil vegadas pitjor que la produhida per las lleys exóticas que d' una manera més ó menos oberta han consultat nostre dret.

Sufreix ab aixó estorsió la justicia, regna la inseguretad y 's

commouhen tots los interessos. La jurisprudencia dels tribunals deixa de cumplir sa missió; es causa d' infecció per contes de serho de remey; en lloch de desvaneixer dubtes y omplir buyts fa creixer la desconfiansa y estableix principis nous que, mancats de tota autoritat, fan més gran la confusió; y dintre d' aquest desgavell s' extremeix la familia, tremola la societat, vacilan las obligacions y divagan á la ventnra tota mena de drets.

No es aixís, ben cert, com deu administrarse la justicia.

No n' hi ha prou ab que 'l magistrat sia honrat, no n' hi ha prou ab que sia treballador, no n' hi ha prou ab que sia intelligent. Cal molt més; cal que visca en unió ben estreta ab lo país que 's troba baix la seva jurisdicció. De la mateixa manera que té de identificarse 'l legislador ab las aspiracions del poble, ab sas costums y ab son passat pera definir la ley, tenen d' identificarse ab ella los magistrats y 'ls jutjes pera portarla á compliment, y sobretot han de tenir tal fé en sos principis y una confiansa tan cega en sos resultats, que 'l dret que se 'ls hi confia los hi te d' ésser com una segona religió y la seva aplicació un cult.

Ningú, absolutament ningú, pot ésser sacerdot d' una religió que no professa. Catalans han d' ésser dochs,—aquesta veritat he promés dir-la tota,—los que á Catalunya administrin justicia y apliquin lo dret.

Tals son las premissas. Sas consecuencias, las consecuencias inflexibles d' aquesta estreta unió y fonda compenetració que ha d' existir entre 'l legislador y 'l poble y entre 'l poble y 'ls seus jutjes, ni las desconech ni haig de deixar de manifestarlas. Per aixó he dit que si pera desplegar la bàndera de nostre dret se necessités lema y no precisessin prou encare lo pensament d' una manera ben gráfica las paraulas: *Necessitats de que la vida juridica de Catalunya sia catalana en todas sas manifestacions y esferas*, afegiria qualsevulla que sian las consecuencias.

No, á mi las consecuencias no m' espantan, ni hi ha motiu racional pera que dega aturarme devant d' ellas. Si no me du-gueren á aquesta presidencia pera que las proclamés, ho fereu al menos sabent que quant arribaria 'l cás no havia de dexar de dir-las.

Sé, donchs y sense orgull pero sens vacilacions y ab fermesa ho declaro, que pera conseguir lo que la dignitat, la conveniencia y la justicia reclaman, precisa una reorganisació radical del Estat espanyol.

Sé que pera que 'l legislador puga ésser éco fidel de las aspiracions del nostre poble, guardador de las sevas costums é intérprete de nostre dret no n' hi ha prou ab que s' instruheixin aquestos enutjosos y ridiculs expedients seguits moltes vegadas de peregrinatges humillants á la cort y 's consulti *pro forma* á nostras Academias y corporacions científicas y populars demanántlshi informes que ningú llegeix ó que si 's llegeixen no aprofitan, ni tampoch n' hi hauria prou ab que s' establís á Catalunya una Comissió de Códichs, sino que es del tot necessari que 'l poder legislatiu de Catalunya dintre d' una constitució regional espanyola tinga sa encarnació genuína, especial y propia en nostra terra.

Sé que pera que la magistratura sia catalana y administri veritable justicia y apliqui 'l dret en lloch de mutilarlo y destruirlo, lo poder anomenat judicial te d' ésser verdaderament catalá é independent del dels altres territoris y que catalans tenen d' ésser sos individuos sense que sos fallos pugan may ésser proferits fora de la terra catalana.

Sé que la existencia d' un poder legislatiu y d' un poder judicial autonomos, per consecuencia indeclinable, suposa la coexistencia autónoma també d' un poder executiu.

Y sé més, se que aixó, que es convenient y just, es per aqueixos motius necessari; y encare sé que ha sigut y que será una altra vegada.

Res hi fa que la actual organisació espanyola no ho permeti. La naturalesa ni 's doblega ni 's cambia, y per ley ineludible de la llógica lo que es necessari no pot deixar d' ésser, perque un obstacle tranzitori y acciidental com ho son las formas de govern y aquellas constitucions artificiosas que no tenen per base la tradició ni justificació en la ciencia ni sa rahó en la experiencia se li oposi. Sostener lo contrari en aquesta Academia, temple de la ciencia jurídica, seria lo mateix que si en una Academia de ciencias físicas, per exemple, se sostingués que perque un cos ha sigut aturat en sa carrera descendent per un

(Continuará.)

obstacle qualsevoui, deixá de tenir sa forsa de gravetat envers lo centre de la terra.

L' obstacle en tot cas, si be que també tranzitori, viu en no saltres mateixos y procedeix de nostre ensopiment.

De tots los mals que causa la guerra de successió en nostra terra, lo pitjor y de resultats més espantosos va ésser lo descoratjament que va seguir á la desfeta. Fins á tal punt va abatre la consciencia moral de Catalunya la pérdua de las sevas llibertats, que ab ella 's perdé, segon's he tingut ocasió de dir, fins la noció de sa personalitat, y al sometres al jou, no solzament acceptá la administració, lo poder y 'l govern del vencedor, sino que després, degut á una educació imposada y viciosa, arribá á creure que sa llegislació era una variant perturbadora dintre de la llegislació espanyola, que devia ésser sacrificada en aras del interés general, y sense protesta sentí proclamar lo principi de la unitat de dret.

Avuy ha despertat Catalunya de son ensopiment, y, cayguda la vena que clohia sos ulls, veu, comprén y toca las condicions de sa individual existencia. La ciencia juridica, per altra banda, abandonant los camins sense nort que li obriren los principis de la revolució francesa, dintre de un método históric, positivista y experimental, accepta 'ls fets com á base de dret y proclama que sense que 's trenqui la unitat política te de respectarse la varietat juridica en tota sa extensió y manifestacions allá ahont la existencia es varia y diferent.

Si avuy en que la idea encara está en flor se parla ja de donar major expansió á la vida municipal y á la vida regional, demá, quan fructifiqui, portará ab ella la complerta autonomia.

Vosaltres, Senyors Académichs, deveu cultivarla, constituhintvos entre tant en depositaris y guardadors de nostre dret.

Vosaltres los descendents d' aquells preclars varons que no escamparen brillants teorías per tot lo mon, ni ompliren ab la fama dels seus noms la grandor del univers, pero que van ser capdills decidits de la justícia y de la equitat, defensaren la llegislació y solidaren lo benestar moral y material de nostra terra.

Vosaltres descendents d' aquells juristas, com modestament s' anomenaren, de nom ignorat, que quan lo mon estava voltat de tenebras y la sanch se vessava á rius per tot arreu, donaren forma á unas costúms, veritable iris de pau, tancantlas en lo

Códich més gran de la època y descendents també d' aquells altres de nom conegut que després lo comentaren y explicaren.

Vosaltres successors d' aquells juriconsults que en felís maridatge ab los navegants y mercaders, desafiant desde nostras platjas las furientas onadas, tant en las pacíficas expedicions de comers que fan més estreta la fraternitat dels pobles, com en empresas de guerra, reculliren las prácticas que vagaban surant entre las alenadas marinas ó corrian vertiginosas endutas pels huracans pera ordenarlas en aquell cos legal va ser lo códich náutich y mercantil de totas las nacions mediterràneas per més de cinch cents anys.

Vosaltres del mateix llinatge d' aquells que, coetanis dels que á Castella deixá incògnits la figura absorbent d' Alfons lo Sabi, millor que aquestos sapigueren salvar las autonomias entre 'l dret Romá y 'l Nacional combinat sistemàticament aquestos dos elements en lo Códich que fins avuy encara ostenta ab orgull y practica ab profit la noble ciutat de Tortosa.

Vosaltres, continuadors d' aquells homes de ley que sabiament aconsellavan y ab facilitat conseguian que las grans cues-tions juridicas se resolguessin amistosament per árbitres.

Vosaltres, nets d' aquells jurisperits que al convencers de que la legislació devia esser recopilada, lluny de presumir tontament que podian pronunciar en ella la darrera paraula, al costat dels llibres que en sas compilacions tenian d' acullir al dret viu llavors y 'l que ab lo temps nasqués, obriren un llibre en quals páginas á la vista de tothom se depositessin las lleys mortas reservanthi lloch pera las que en lo successiu morissin.

Vosaltres, fills d' aquells comentaristas que ab sas obras prácticas al mateix temps que científicas ilustravan, mantenian y popularisavan la jurisprudencia admesa.

Vosaltres, per fi, hereus lligitims de la gloria de tants y tants homes ilustres quals noms avuy aquestas parets nos recordan, teniu de continuar la obra de la legislació catalana.

A aquest efecte no us diré, *erguid vuestra cabeza altiva*—penso en catalá y no te paraulas que ho expressin la llengua catalana,—pero sí us diré aixequen sense por lo vostre front, seré, enérgich y honrat y ab la perseverancia propia de nostra rassa, sensé renegar de nostres ideals, aixó es, lluytan ab generosa emulació 'ls que no poden aturar lo vol lliure de la inteligencia

ab los que més temerosos y desconfiats someten los judicis propis á la rahó dogmática, com lluytaren á Roma 'ls partidaris de Labeon y 'ls de Capiton, lluytant, repeteixo, los uns ab las sùtils y aceradas armas de la dialéctica y de la llógica y 'ls altres ab las ben trempadas y no menos seguras de la autoritat y de la experiencia, combatint tots ab fermesa, ab coratje, ab entussiasme, pero ab esperit genuinament catalá, sostinguen arborada la bandera que jo aixeco.

N' hi ha prou ab un acte de voluntat. Diguéu *ho volem* y nostre dret s' haurá salvat.

HE DIT.

[illegible]

219 313